

ВІДГУК

офіційного опонента

дисертаційного дослідження – монографії

Євгенії Миколаївни Бондар

«Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості»

(Одеса: Астропринт, 2019. 388 с.)

на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства

за спеціальністю 17.00.03 – «Музичне мистецтво»

У наш час стан хорового мистецтва, самий *«зміст сучасної хорової роботи»* (с. 6, Автореферат) позначені активними змінами, які спостерігає та вивчає як науковець і в яких бере участь як хоровий диригент-практик авторка даної дисертації. Втім її наукова монографія виходить далеко за межі «виконавського музикознавства». Концептуально монографія вибудована на перетині здобутків теоретичного музикознавства, теорії музичної інтерпретації, хорознавства із залученням широкого спектру міждисциплінарних підходів когнітивістики. Переконливо засвідчивши свою компетентність у сфері музикологічної думки, дослідниця сміливо входить у складний філософсько-теоретичний дискурс про музику, підіймаючи «вічні» питання її буття. При цьому Євгенії Миколаївні Бондар вдалося виявити оригінальність в оцінках конкретних явищ широкого культурного поля майже планетарного масштабу.

Сам вибір аналітичного матеріалу у дослідженні є безпрецедентним для вітчизняних мистецтвознавчих розвідок. У єдиному проблемному локусі збирається вражаюча «колекція» артефактів із різних куточків світу. Чільне місце в ній займає українській компонент, який подається як національно своєрідний сегмент загально світового хорового руху. Характеризуючи видатні постаті вітчизняної музичної культури, зокрема таких творців репертуарної хорової музики, як Леся Дичко, Євген Станкович, Віктор Мужчиль, Михайло Шух, Віктор Степурко, а також діяльність численних хорових гуртів різного статусу та спрямування, авторка монографії прагне до цілісного, осмисленого і зрозумілого відтворення глобалізованого музичного процесу у координатах хорової творчості.

Такий максимально узагальнений погляд на важливий і доволі поширений у світі різновид мистецької практики забезпечується системними пізнавальними стратегіями. Вивчаючи хорову культуру як структуровану багаторівневу єдність композиторської творчості, виконавства і слухацьких запитів та реакцій, дослідниця встановила системну природу функціонування хорового феномену як такого. Разом з тим Євгенія Миколаївна Бондар визначила і певні аномальні *«надсистемні»* зони його проявів, які стають

полем всіляких експериментів, джерелом «неоміфологізму» і характерної для сучасного мислення практики «синтезування» у сенсах не тільки «переплавлення» вже існуючого художнього ресурсу, але й винаходу принципово нових одиниць художнього досвіду, існування яких, наприклад, за певних технічних або технологічних причин раніше було неможливим. Саме у такій дослідній проекції у монографії подається спільна платформа для вивчення різноманітних «нео-», «полі-», «пост-» тенденцій сучасного мистецтва.

Особливу увагу дослідниці привернули ті хорові явища, в яких знайшли реалізацію мультимедійні інтенції художньої свідомості. Сьогодні гуманітарна наука пропонує великий вибір можливих визначень цих актуальних уподобань: від «синестезії» і «діалогічності» до «інтертекстуальності» і «кроссоверінгу». Проте авторка монографії обирає перевірене часом діалектичне поняття «синтез». Щоб відокремитися від потужного романтичного дискурсу, присвяченого «синтезу мистецтв», і підкреслити «інакшість» механізмів створення «*Gesamtkunstwerk*» на сучасному етапі, Євгенія Бондар застосовує атрибутивний прикметник «художньо-стильовий», тим самим перелаштовуючи дослідну оптику з естетичного на мовний і мовленнєвий характер «хорового тексту» як інформаційного утворення, поданого у специфічному аудіо-візуальному форматі.

Вперше декларована у монографії основоположна ідея «художньо-стильового синтезу» акумулює весь понятійний апарат дослідження, спрямовуючи термінологічний аналіз у творче річище. Вагомі наслідки активного перегляду понятійних меж із вартою високої оцінки категоричністю артикулюються на сторінках 11 – 17, де наведені власні дефініції базових понять та встановлений їх концептуальний зв'язок. Без перебільшення цей уривок тексту монографії можна назвати щільним ядром теорії хорової творчості. Стосовно нього весь наступний текст монографії сприймається як багаточаровий «захисний бар'єр».

За допомогою встановлених у кожному розділі монографії нових горизонтів пізнання відбувається послідовне нарощення автономних «смуг» дискусійного простору, де поглиблено розкриваються та обґрунтовуються висунуті «на авансцену» постулати, додаються розлогі авторські коментарі, врешті решт, складається шикарний фактологічний «*puzzle*». Така композиція наукової праці сприяє об'ємному і всебічному висвітленню предмета дослідження, дозволяє максимально повно репрезентувати власний внесок авторки монографії у музичну науку.

Вичерпність опрацювання залученого матеріалу майже не залишає відкритих **питань**. Єдине, що хотілось би з'ясувати: яка різниця між «*синтез-текстом*» і «палімпсестом» (або «інтертекстом»), як можливе *синтезування* різних мовних кодів - вербальних і невербальних, якщо вони існують у різних медіапросторах і потребують різних каналів комунікації.

Зрозуміло, що ці питання мають уточнюючий характер і не впливають на високу оцінку концептуальних здобутків дисертантки. Термінологічна коректність при збереженні яскраво відчутної авторської інтонації у осмисленні вельми строкатого музичного матеріалу (вибір якого є продуктивним і достатньо репрезентативним) підносять текст монографії на дисертаційний рівень справжньої філософської рефлексії, яка стає засобом для осягнення унікального художнього досвіду та його систематизації, придатної для використання у навчальному процесі. Втім взірцевий клас дисертаційного тексту монографії примушує звернути увагу на деякі дрібні огріхи, які у відповідності до законів риторики, напевне, мали навмисний характер, щоб привернути увагу до деталей тексту. Отже *lapsus linguae*, які, може, й не варті **зауваження**, проте потребують виправлення.

Так, із дивною періодичністю у тексті з'являється латинська назва «Stabat Mater» із помилковим подвоєнням літери «*b*» (с. 54, 55, 140, 144). Натомість потрібного подвоєння літери «*p*» у італійському терміні «*sarpella*» немає (с.55, 101 і далі, також в Авторефераті). Із помилкою друку подається французька назва твору К. Штокхаузена «*Carpe*» (наприкінці має бути «*é*»). Прізвище танцівниці та хореографа Д. Хусейн на с. 331 чомусь набуває зайвого «*c*» на відміну від попередніх згадок. Назва розділу католицької меси «*Introitus*» на с.124 також подається із помилкою. Помилковими є ініціали режисера Юрія Завадського на с. 142 у виносці і Адльфреда Хічкока (с. 288, чи може тут мався на увазі якийсь інший Хічкок?)

Крім того залучаючи до аналітичної бази низку сучасних хорових творів із назвою *Requiem*, варто було б врахувати досвід харківського диригента Ірини Вербицької-Шокот, яка у своїй дисертації (2007) розгорнуто охарактеризувала більшість з тих хорових партитур українських композиторів, які також згадувалися у п'ятому розділі монографії Євгенії Бондар.

Нарешті, наводячи на с. 97 як приклад хоровий твір Віктора Мужчиля із його коментарем із авторської передмови, все ж таки треба було хоч би у виносці вказати на прикрий факт омани, в яку ввела не тільки українського композитора, але й широкий світовий загал горезвісна фальсифікація («*Ave Maria* Дж. Каччіні»).

У підсумку варто наголосити, що наукова монографія «Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості» є першим масштабним узагальненням широкого кола музичних явищ хорового мистецтва. За оригінальністю дослідницького ракурсу, новизною та теоретичною значимістю отриманих результатів, глибиною аналітичних спостережень, а також за структурою та логікою викладу дослідження відповідає чинним вимогам до дисертаційних праць, що висуваються МОН України. Автореферат та опубліковані у фахових виданнях статті цілком адекватно відбивають зміст монографії. Її авторка – Євгенія Миколаївна Бондар заслуговує на присудження наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – «Музичне мистецтво».

Доктор мистецтвознавства,
професор кафедри історії української
та зарубіжної музики
Харківського національного
університету мистецтв імені І. П. Котляревського

І. С. Драч

